

# ORGANIZACE CHEMICKÉHO ZABEZPEČENÍ TÝLU VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Význam a úloha zbraní hromadného ničení v soudobém boji a operaci neustále roste. Proto také organizace ochrany proti nim má významné místo a podstatně ovlivňuje bojovou činnost vojsk.

Současně s tím narůstají nároky na plynulé zásobování vojsk potřebnou technikou a materiálem nejen z hlediska zvýšeného objemu, ale i z hlediska obnovy rozrušených komunikací, komunikačních uzlů, přechodů přes vodní toky a nutnosti překonávání rozsáhlých zamořených prostorů, jakož i zabezpečení činnosti týlových útvarů a zařízení v prostorech zamořených radioaktivními, bojovými otravnými látkami a bojovými biologickými prostředky.

Týlové zabezpečení vojsk zahrnuje opatření k organizaci týlu, k přípravě a využití všech druhů komunikací a dopravních prostředků, k materiálnímu, technickému, zdravotnickému, leteckému, letištně ženijnímu, leteckému technickému, veterinárnímu a jinému zabezpečení a obsluze vojsk.

K úspěšnému splnění úkolů týlového zabezpečení je kromě jiného nutné, aby odpovědní funkcionáři týlu vševojskové armády, velitelé a náčelníci týlových útvarů a zařízení a jejich štáby bezpečně ovládali zásady organizace ochrany proti ZHN, aby ji uměli v potřebném rozsahu plánovat a řídit. To platí ve stejné míře o chemickém zabezpečení týlu vševojskové armády.

V článku chci ukázat úlohu a místo chemického zabezpečení v činnosti týlu vševojskové armády v soudobých operacích, zásady jeho organizace, plánování a řízení. Též možný způsob realizace jednotlivých opatření chemického zabezpečení armádního týlu.

Týlové útvary a zařízení vševojskové armády se rozmísťují v pohyblivé armádní základně (PAZ), která při rozvinutí zaujímá prostor cca 100 km<sup>2</sup> a více v hloubce 40–60 km (ne více jak 100 až 120 km). Vzhledem k tomu, že PAZ realizuje přísmuny a odsuny do divizních týlů, popř. až k útvarům nebo do palebných postavení raketového vojska a dělostřelectva, musíme počítat s možností napadení transportů v těchto prostorech.

Víme, že velení armád NATO přikládá značný význam při plánování použití ZHN v operacích ničení týlů, komunikačních uzlů, zásob materiálu a izolaci týlů od bojujících vojsk. Proto budeme věnovat náležitou pozornost hodnocení možností nepříteli v použití jaderných a chemických zbraní na vojskové a operační týly a přijímat potřebná opatření k ochraně proti ZHN a pro chemické zabezpečení k za-

mezení ztrát nebo alespoň k jejich snížení na minimum.

Nepřítel může použít jaderné zbraně jednotlivě, ve skupinových a hromadných úderech, se vzdušnými i podzemními výbuchy (JM, RS V-Z WALLY). Při skupinových a hromadných jaderných úderech s pozemními (podzemními) výbuchy může vytvořit rozsáhlá pásma radioaktivního zamoření, která mohou značně ztížit manévr prostředků PAZ při zásobování vojsk.

Situace, kdy většina týlových útvarů a zařízení armády bude plnit dlouhodobě úkoly v rozsáhlých zamořených prostorech, nebude výjimkou.

Při použití chemických zbraní pokládá velení NATO za jeden z hlavních úkolů narušení činnosti týlu. V operačním týlu můžeme předpokládat použití všech druhů BOL nepřitelem, zejména typu VX leteckým postřikem nebo bombardováním

prostoru rozmístění PAZ i nanášení jednotlivých transportů, které jdou k vojenským týlům, do výdejních míst, PFZ (OFZ) a zpět do PAZ.

K napadení prostoru rozmístění PAZ může nepřítel použít i RS LANCE s hlavici plněnými BOL typu SARIN a VX. Přitom je třeba mít na paměti hlavní zásadu použití chemických zbraní nepřitelem, tj. hromadné použití s překvapením. To má zabezpečit dosažení maximálních ztrát živé síly protivníka.

Reálné vyhodnocení možností nepřitele v použití ZHN do prostoru rozmístění PAZ, na transporty, komunikace a do prostorů činnosti jednotlivých TÚZ armády je nezbytným podkladem pro přijetí správných a účinných opatření OPZHN a tedy i chemického zabezpečení. To umožní splnit náročné úkoly týlu vševojskové armády i v podmínkách oboustranného použití ZHN.

### **Cíle a úkoly (opatření) chemického zabezpečení**

Cílem chemického zabezpečení týlu vševojskové armády je organizovat jeho ochranu proti účinkům radioaktivních a otravných látek, vybavit TÚZ potřebnými zásobami chemické techniky a materiálu, zabezpečit včasné opravy poškozené techniky a materiálu, zajistit jejich rychlý návrat k uživatelům a využít dýmu k maskování činnosti TÚZ.

Úkoly (opatření) chemického zabezpečení, obecně platné pro vojska a týly, můžeme prakticky konkretizovat podle potřeb armádního týlu takto:

Štáb týlu vševojskové armády zpracovává předpověď vzniku pásem radioaktivního a chemického zamoření v potřebném rozsahu, zejména na základě parametrů jaderných výbuchů a příznaků chemického napadení. Tyto zjišťují jednotky radiačního a chemického průzkumu, které zabezpečují činnost armádního týlu (organické a přidělené), pozorovatelé signalisté u TÚZ a na vlastním území i orgány TRHS. Jednotky radiačního a chemického průzkumu zabezpečují též povětrnostní pozorování v přízemní vrstvě atmosféry v prostoru rozmístění týlu.

Radiační a chemický průzkum zabezpečují v prostorech rozmístění a činnosti týlu organické a přidělené jednotky radiačního a chemického průzkumu, pozorovatelé signalisté podle konkrétní potřeby. Jeho výsledky shromažďuje spolu s údaji od TRHS náčelník chemické služby týlu, který také vyhodnocuje radiační a chemickou situaci.

Při hromadném jaderném úderu a skupinovém chemickém napadení může radiační a chemický průzkum (pozemní

i vzdušný) vést dále armádní chemická záloha na vyzádání, popř. chemická záloha frontu (podle rozmístění TÚZ armády a stanovené čáry pro zásah FCHZ).

Náčelník chemické služby týlu vede mapu radiační a chemické situace na základě vlastního vyhodnocení radiační a chemické situace podle údajů radiačního a chemického průzkumu v rámci TÚZ armády, od armádního radiačního střediska a radiačního střediska týlu frontu. Radiační a chemickou situaci hlásí náčelníkovi chemického vojska armády v nařízených lhůtách. Zjištěné parametry jaderných výbuchů a údaje o chemických napadeních hlásí ihned. Dále zpracovává potřebné podklady pro varování TÚZ a předává je štábu týlu armády a náčelníkům služeb, kteří varují podřízené týlové útvary a zařízení.

Ochranu osob před radioaktivními a otravnými látkami zabezpečujeme použitím prostředků protichemické ochrany jednotlivce, protichemickými úkryty vybavenými filtroventilačními zařízeními, využitím ochranných vlastností dopravních prostředků, terénu a vhodných objektů (osad).

Dopravní prostředky, techniku a zásoby materiálu všeho druhu chráníme před zamořením s využitím ochranných vlastností terénu, vhodných objektů (osad, továrních a zemědělských budov), zejména vybudovaných objektů, ochranných vlastností dopravních prostředků, využitím vhodných obalů, plachet apod.

Expozici (ozáření) osob kontrolujeme podle obecně platných zásad. Radioaktivní a chemické zamoření osob, techniky,

dopravních prostředků, materiálu všeho druhu, objektů a vody kontrolují organické a přidělené jednotky radiačního a chemického průzkumu, pozorovatelé signálisté jednotek a zařízení týlu armády podle nařízení příslušných velitelů a náčelníků.

Speciální očištění zabezpečují organické jednotky speciální očišťovače týlu armády, příslušníci útvarů (jednotek) a zařízení s využitím vojenských prostředků, prostředků z místních zdrojů, ukořistěných prostředků, popř. i náhradních látek a improvizovaných prostředků. Při rozsáhlém zamoření TÚZ po skupinových (hromadných) jaderných úderech a chemických napadeních zpravidla vyčleníme část chemické zálohy armády (1—2 rso) k rozvinutí míst speciální očišťovače ve prospěch týlu, nebo si vyžádáme zásah chemické zálohy frontu.

Podle konkrétní potřeby, jestliže nemůžeme obejít zamořené komunikace, odmožujeme důležité úseky armádních a frontových silnic, divizních přísunových a odsunových cest a důležité komunikační uzly. To zabezpečují jednotky odmožování terénu roty chemické ochrany týlu, CHZ armády nebo frontu (prot).

Zabezpečení TÚZ armády chemickou technikou a materiálem organizuje NCHV armády podle obecně platných zásad a stanovených norem. Chemickou technikou a materiál u TÚZ armády opravují organické síly a prostředky TÚZ. Poškozenou techniku a materiál, které nejsou schopny tyto prostředky opravit, jakož i přebyteč-

ný a nepotřebný materiál odsunují do polního armádního chemického skladu (PACHS).

Použití dýmu pro maskování činnosti TÚZ armády organizuje náčelník týlu — ZV armády podle plánu operačního maskování armády. NCHV armády pořizuje potřebné propočty a organizuje zabezpečení TÚZ dýmovnicemi podle konkrétní potřeby v souladu se zpracovaným plánem operačního maskování.

Vzhledem k odlišným podmínkám činnosti TÚZ oproti bojové činnosti vojsk, budou mít jednotlivá opatření chemického zabezpečení rozdílnou důležitost a zčásti i odlišné formy plánování, organizace a realizace. Cíl chemického zabezpečení však zůstává stejný, tj. zajistit i v podmínkách rozsáhlého radioaktivního a chemického zamoření plynulé zásobování vojsk potřebným materiálem a technikou a organizovat nepřetržitě týlové zabezpečení bojujících vojsk.

Hlavní pozornost při organizaci chemického zabezpečení budeme věnovat těmto týlovým objektům:

- týlovému velitelskému stanovišti armády,
- raketovým technickým útvarům,
- pohyblivé armádní základně a nemocničním základnám,
- důležitým objektům na komunikacích, vykládacím (nakládacím) stanicím, komunikačním uzlům, tunelům a mostům na zájmové komunikační síti, překládkovým prostorům apod.

## Síly a prostředky k realizaci úkolů chemického zabezpečení

Za organizaci chemického zabezpečení v operaci odpovídá po odborné stránce NCHV armády. Za organizaci chemického zabezpečení týlu vševojskové armády odpovídá NT-ZV armády. V otázkách chemického zabezpečení týlu a chemického materiálně technického zabezpečení vojsk vševojskové armády úzce spolupracují NCHV a NT-ZV a jejich podřízené orgány.

Pro organizaci a přímé řízení chemického zabezpečení týlu armády má NT-ZV náčelníka **chemické služby týlu** s jedním důstojníkem. Tito plní obdobné úkoly jako chemická skupina vševojskové divize. Náčelník chemické služby týlu podléhá po odborné stránce NCHV armády. Jemu podléhají chemičtí náčelníci a chemičtí instruktoři TÚZ, rota chemické ochrany týlu armády a radiační středisko týlu.

**Každá rota** (samostatná četa, zařízení s vlastní tabulkou počtů) má speciálně vycvičené pozorovatele signalisty, vybave-

né intenzimetrem a chemickým průkazníkem, kteří jsou schopni vést plnohodnotný radiační a chemický průzkum v prostoru činnosti vlastní jednotky (zařízení).

**Provozní rota** (TVS) má jedno družstvo radiačního a chemického průzkumu.

**Silniční prapor** (A) má četu chemické ochrany.

**Velitelství nemocniční základny** má četu radiačního a chemického průzkumu o 3 družstvech.

**Kořistní rota** (A) má 2 družstva radiačního a chemického průzkumu a 2 družstva chemická (pro kořistní materiál).

**Prapor obsluhy PAZ** má četu chemické ochrany se 3 družstvy radiačního a chemického průzkumu, družstvem speciální očišťovače bojové techniky a družstvem speciální očišťovače osob.

**Rota chemické ochrany týlu armády** má 2 družstva radiačního a chemického průzkumu, četu speciální očišťovače bojové

techniky, četou speciální očišty osob a čty odmořování terénu.

**Prapor odsunu tanků** má družstvo speciální očišty BT.

**Armádní tanková a automobilní opravná** má družstvo radiačního a chemického průzkumu.

Celkové bojové možnosti těchto organických jednotek chemického vojska jsou:

a) **v radiačním a chemickém průzkumu**

— zabezpečit radiační a chemické pozorování na 14 pozorovacích stanovištích,  
— vést radiační a chemický průzkum v prostorech rozmístění TVS A, TÚZ a na komunikacích v zájmovém prostoru týlu armády;

b) **ve speciální očiště bojové techniky** (dopravních prostředků) — za hodinu zabezpečit úplnou speciální očištu 60 ks bojové techniky (dopravních prostředků);

c) **ve speciální očiště osob (výstroje)** — za 1 h vykonat úplnou speciální očištu 192—256 osob,

— za 1 h dezinfikovat 240 souprav oděvů vz. 60 a 200 párů obuvi,

— za 10 h odmořit varem 640-1060 souprav oděvů vz. 60, 3 000—5 000 souprav prádla, 800—1 200 souprav VOP-63;

d) **v odmořování (dezinfekci) terénu** — jednou naplní (rho týlu A) 7,5 km komunikace široké 6 m.

Kromě organických prostředků TÚZ armády může velitel armády na návrh NCHV A přidělit do 1 črhpz pro zabezpečení TVS A.

NCHV A plánuje použití CHZ A ve prospěch TVS A, TÚZ (PAZ):

- radiační a chemický průzkum (pozemní a vzdušný);
- zásahy rso — rozvinutí MSO;
- odmořování terénu (komunikací).

Chemická záloha zasahuje ve prospěch armádního týlu zpravidla do plánovaných prostorů a to na vyžádání. V některých případech můžeme vyžádat i plánovaný zásah chemické zálohy frontu (vzdušný radiační průzkum, MSO, odmořování terénu a komunikací), zejména k zabezpečení transportů v operačním týlu.

Pro zabezpečení transportů PAZ ve vojskovém týlu můžeme využít i chemické zálohy prvosledových divizí.

Při rozmístění (činnosti) týlu vševojskové armády na vlastním území plní část úkolů chemického zabezpečení, zejména radiační a chemický průzkum, orgány radiační hlášené sítě teritoria (TRHS), síly a prostředky civilní obrany státu podle předem schválené dokumentace, upřesněné podle konkrétní situace s orgány TRHS, štáby CO a odsouhlasené příslušnými radami obrany.

Síly a prostředky pro realizaci úkolů chemického zabezpečení při jejich správném využití plně zajišťují ochranu týlu vševojskové armády před účinky radioaktivních a otravných látek i odstraňování následků radioaktivního a chemického zamoření.

### Plánování, organizace a řízení chemického zabezpečení

Veškerá činnost probíhá podle stejných zásad jako u vševojskového svazku.

Náčelník chemické služby týlu zpracovává návrh NT-ZV armády na chemické zabezpečení operace, který po schválení je podkladem pro zpracování Plánu chemického zabezpečení týlu armády.

Při zpracování návrhu vychází z těchto podkladů:

— úkolu armády (v potřebném rozsahu) a zámyslu NT-ZV pro týlové zabezpečení operace;

— nařízení velitele armády pro OPZHN;

— nařízení NCHV A pro chemické zabezpečení;

— situace nepřítel s důrazem na prostředky napadení ZHN — zhodnocení jeho možností napadení armádního týlu ZHN;

— zhodnocení skutečné radiační a chemické situace v prostoru předpokládané činnosti TÚZ;

— zhodnocení situace TÚZ armády, je-

jíchem zabezpečení chemickou technikou a materiálem, situací, počty a bojové možnosti jednotek chemického vojska TÚZ s důrazem na rho týlu A;

— zhodnocení terénu a povětrnostních podmínek se zřetelem na jejich vliv na účinky ZHN a na ochranu proti nim.

Při ujasňování úkolu si promyslí úkoly týlu armády v duchu zámyslu NT-ZV a opatření chemického zabezpečení, která budou nutná pro realizaci týlového zabezpečení operace. Věnuje pozornost především otázkám chemického zabezpečení TVS, PAZ, přísunovým a odsunovým komunikacím, vykládacím (nakládacím) stanicím, výdejním místům, letišti materiálního zabezpečení, předpokládaným prostorům rozmístění TVS a PAZ a prostorům činnosti TÚZ mimo PAZ. Promyslí i časové a materiální kalkulace z hlediska požadavků na plnění jednotlivých úkolů (opatření) chemického zabezpečení činnosti týlu armády.

Při hodnocení situace se zpravidla zaměří:

V hodnocení nepřítelů na jeho možnosti v napadení TVS, PAZ, TÚZ mimo prostor rozmístění PAZ, komunikací a důležitých objektů zbraněmi hromadného ničení a na stanovení potřebných opatření chemického zabezpečení týlu armády vzhledem k těmto možnostem napadení.

Při hodnocení radiační a chemické situace — jak tato ovlivní činnost týlu armády v nadcházející operaci, na stanovení a zdůvodnění nejvýhodnějších způsobů překonávání zamořených úseků a stanovení nutných opatření pro činnost TÚZ v zamořených prostorech. Též na organizaci chemického a radiačního průzkumu organickými prostředky, popř. jaké budou požadavky na vedení radiačního a chemického průzkumu u chemické zálohy armády (frontu).

Při hodnocení terénu a povětrnostních podmínek se zaměří na vyhodnocení nebezpečných prostorů z hlediska napadení ZHN nepřítelů, na vhodné prostory a objekty, které může využít pro ochranu TÚZ, zejména osob, techniky a zásob materiálu, pro zaujetí pozorovacích stanovišť, pro rozvíjení MSO (budování ploch speciální očišty), na úseky komunikací a komunikační uzly, kde předpokládá odmožňování terénu a na vyhodnocení možností čerpání prostředků z místních zdrojů k vykonání speciální očišty. Zvažuje konkrétní vliv povětrnostních podmínek na použití ZHN nepřítelů, na možný vznik a rozsah radioaktivního a chemického zamoření terénu a ovzduší, techniky a materiálu, na vykonání speciální očišty u TÚZ armády.

Při hodnocení situace v týlu bere v úvahu konkrétní stav a připravenost příslušníků TÚZ armády v OPZHN, stav chemického materiálně technického zabezpečení TÚZ s důrazem na úplnost vybavení prostředky chemické ochrany jednotlivce, prostředky radiačního a chemického

průzkumu a speciální očišty, bojeschopnost rcho týlu armády i ostatních jednotek chemické ochrany u TÚZ, jejich možnosti a nejúčelnější použití v průběhu operace. Přitom bere v úvahu i plánované zásahy CHZ A (F) ve prospěch týlu armády, možnosti využití CHZ divizí při plnění úkolů TÚZ ve vojskovém týlu, možnosti využití MSO A (F), rozvíjených ve prospěch jiných prvků operační sestavy, na vlastním území i možnosti využití prostředků teritoria a CO státu.

Ze závěrů z ujasnění úkolu a zhodnocení situace zpracuje pro NT-ZV návrh na chemické zabezpečení týlu armády v nastávající operaci, jehož jádrem je návrh na použití jednotek chemické ochrany týlu. Po schválení návrhu zpracuje plán chemického zabezpečení týlu armády, který mu slouží v průběhu operace jako pracovní mapa.

Dále zpracovává bojový rozkaz pro velitele rcho týlu armády, nařízení pro chemické zabezpečení TÚZ armády, příspěvek do týlového rozkazu a do plánu obrany a ochrany týlu armády.

V průběhu operace řídí a usměrňuje realizaci opatření chemického zabezpečení podle konkrétní situace, upřesňuje formou bojových nařízení úkoly rcho týlu, podává návrhy NT-ZV na vyžádání zásahů CHZ A (F), hlásí ve stanovených časových normách údaje o napadení týlu A ZHN nepřítelů NCHV A (radiačnímu středisku). Ve stanovených časových lhůtách předkládá bojová hlášení NCHV A (ARS) o radiační a chemické situaci, o povětrnostní situaci v přízemní vrstvě atmosféry, o použití rcho týlu apod.

V průběhu plánování chemického zabezpečení i v průběhu jeho řízení při vedení operace úzce spolupracuje s náčelníky služeb, štábem týlu armády, s náčelníkem PAZ a s orgány NT-ZV.

Složitě situace bude zpravidla řešit s pomocí NCHV armády a jeho orgánů, zejména s důstojníkem ČVO 591 z oddělení CHV armády.

**Na závěr** chci znovu zdůraznit, že chemické zabezpečení je jednou z důležitých součástí celého komplexu zabezpečení činnosti vojsk a týlů. Jeho správnou a včasnou organizací, dodržováním všech zásad a opatření můžeme docílit minimálních ztrát i v podmínkách vedení války při oboustranném použití ZHN a tím podstatně přispět ke splnění úkolů týlu vševojskové armády.

Z tohoto hlediska bude záviset na štábu týlu a náčelnících týlových služeb armády, na náčelníkovi PAZ, velitelích a náčelnících jednotlivých týlových útvarů a zařízení, zda jejich podřízené útvary, jednotky a součásti vykonají včas všechna potřebná opatření chemického zabezpečení (OPZHN), zda uchrání svoji bojeschopnost i plnou použitelnost zásob, techniky a materiálu a tím vytvoří podmínky pro plynulé zásobování bojujících vojsk vševojskové armády.